

КОНЦЕПЦИЯ

ЗА РАЗВИТИЕ НА СПОРТНИТЕ УЧИЛИЩА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Настоящата концепция е документ на Министерството на физическото възпитание и спорта за ролята, мястото и функциите на спортните училища в Република България. Тя отразява необходимостта от качествени промени в цялостната им дейност. В нея са изложени подходи и действия, определящи стратегическата и оперативните цели и действията за тяхното постигане, принципи, партньори, ресурсно осигуряване, мониторинг и контрол на ефективността.

Концепцията е разработена в съответствие със Закона за физическото възпитание и спорта, целите и задачите определени в „Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2010 – 2020“ и Програма на правителството на европейското развитие на България 2009-2013г.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Високото равнище на съвременния спорт и изключителната конкуренция изискват адекватна система за подготовка на нашите най-добри спортисти и приважането и в съответствие с тенденциите за развитие на световния спорт, както и с настъпилите икономически и социални промени у нас.

Спортните училища, като образователно-възпитателни институции за обучение и подготовка на двигателно надарени ученици-спортисти, за постигане на високи спортни резултати и успешна реализация в обществото са неразделна част от националната система на физическото възпитание и спорта в Република България.

Водеща цел на спортните училища е да подготвят високомотивирани състезатели за националните и олимпийски отбори на Република България с възможности за спечелване на призови класирания от европейски, световни първенства и олимпийски игри.

Учебно-тренировъчния процес е доминираща дейност в спортните училища. Важен фактор при реализирането му е планирането и провеждането на спортната подготовка на учениците в целогодишен и многогодишен план с цел постигане на висок спортен резултат. Този процес в последните години се характеризира със значително снижаване на качеството поради редица натрупани и неразрешени проблеми.

Нарушена е координацията и оперативното взаимодействие между спортните училища, спортните организации, ученическите спортни школи и обединените детски комплекси при извършване на селекцията и развиването на спортния талант на учениците спортисти.

Настъпилия демографски срив и кризата в българския спорт през последните години създадоха предпоставки за значително намаляване на кандидатите за СУ. Занижено е вниманието към организацията на спортния подбор. Спортните клубове са ограничили работата с подготвителни групи, които са основни звена за селекция и подбор на талантиливи деца. Няма механизми за диагностициране на физическите способности, както и проучване на интересите на кандидатите към спорта, който желаят да практикуват в СУ. Закрити са и центровете за научно - приложна дейност в спорта, което също така е пречка за извършване на селекция и контрол на тренировъчния процес в спортните училища.

Качеството на учебно - тренировъчния процес на учениците от спортните училища, които са част от спортния резерв на страната е далеч от научно обосноваваните критерии и високите изисквания на професионалния спорт.

Липсва ангажираност от страна на БСФ към селекцията на млади таланти и подбора на спортно педагогически кадри. Методиките и единните програми, които са в основата на учебните програми по спортове в СУ са с над 20 годишна давност. Учителите по спорт работят по свои учебни програми, което в много случаи се оказва пречка за постигане на високи спортни резултати и призови класирания в състезания от международния спортен календар.

Не е маловажен и факта, че близо $\frac{1}{4}$ от учителите по спорт в спортните училища нямат необходимата квалификация, завършена степен на образование, която се изисква за заемане на длъжността.

Липсата на възможност за придобиване на професионална квалификация и перспектива за бъдеща реализация на пазара на труда е предпоставка за отлив на кандидати за спортните училища.

Определящ фактор в цялостната дейност на националната система на спорта е материалната спортна база. Предназначението и е да подпомага изпълнението на основните приоритети в развитието на спорта в това число и работата с таланти деца и юноши. Спортните училища осъществяват спортната подготовка, ползвайки спортната база на клубовете на договорни начала. Състоянието на голяма част от нея е далеч под критериите на съвременните стандарти.

Финансирането на общообразователния и учебно-транировъчния процес в спортните училища се осъществява на основание решение на министерски съвет, за съответната година, за разделение на дейностите, финансирани чрез общинските бюджети, на местни и делегирани от държавата дейности и за определяне на стандарти за финансиране на делегираните от държавата дейности.

С оглед оптимизиране на учебно-транировъчния, спортно състезателния и възстановителен процес за учениците от спортните училища е необходимо да се търсят и други законосъобразни източници на дофинансиране.

Разрешаването на проблемите натрупани през годините в работата на спортните училища налага съгласувани действия от страна на държавните институции, общините, спортните организации, БОК и висшите училища, за изграждане на ефективна съвременна система за подготовка на учениците спортисти от спортните училища, която да гарантира развитието и постиженията им, за попълнение на националните отбори, за високи постижения и призови класирания на европейски, световни първенства и олимпийски игри.

Провеждането на активна медийна политика за популяризиране на спортните училища и издигане на техния престиж чрез широко отразяване на дейността им и успехите, постигнати от учениците спортисти е част от процеса на утвърждаването им като центрове за качествена общообразователна и спортна подготовка.

II. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Създаване на условия и възможности за провеждане на качествен съвременен и ефективен учебно – тренировъчен и състезателен процес, реализиране на спортния талант на младежите спортисти и издигане престижа на страната чрез спечелване на медали от Олимпийски игри, Световни и Европейски първенства.

III. ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

- 1. Създаване на мрежа от държавни спортни училища;**
- 2. Актуализиране на нормативната уредба, касаеща дейността на спортните училища;**
- 3. Създаване на условия за ефективно взаимодействие на спортните училища със субектите в националната система за физическо възпитание и спорт (СК и БСФ) и висши училища, обучаващи спортни специалисти;**
- 4. Създаване на условия за научнообоснован подбор и проследяване на спортното развитие на учениците от спортните училища;**
- 5. Създаване на условия за професионална реализация на учениците, обучаващи се в спортните училища;**

IV. ДЕЙСТВИЯ ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ОПЕРАТИВНИТЕ ЦЕЛИ

Действия за реализиране на оперативна цел 1:

Създаване на мрежа от държавни спортни училища

Създаване на мрежа от държавни спортни училища, чрез преобразуване на общински спортни училища, които се финансират от държавния бюджет, чрез Министерството на физическото възпитание и спорта.

Процедурата по преобразуване ще се извършва в съответствие със следните критерии:

- Спортни училища, задоволяващи образователните и спортни интереси и потребности на ученици в една и повече от една област в страната;
- Реализиран държавен план – прием;
- Постигнати високи резултати от учениците в международни първенства, Европейски, Световни и Олимпийски игри през последните 4 години;
- Създадени условия за ползване от спортното училище на функционално годна спортна материална база;
  - Наличие на квалифицирани спортно педагогически кадри;
  - Спортни училища, осъществяващи дейността си на интернатен или полуинтернатен принцип;
  - Създадена организация за двуразов режим на тренировки;
  - Създадени методики за организиране, планиране, провеждане, отчитане и контрол на спортната подготовка и комплексното възстановяване на учениците спортисти;
  - Разработени и внедрени методи и програми за селекция от спортните клубове в региона, които да осигуряват ефективен първичен подбор и обучение на таланти деца.

Действия за реализиране на оперативна цел 2:

Актуализиране на нормативната уредба, касаеща дейността на спортните училища

- Промени в Закона за физическото възпитание и спорта и Правилника за прилагане на Закона за физическото възпитание и спорта,

относно дейността на спортните училища и синхронизирането им с промените в действащите нормативни актове в системата на народната просвета и здравеопазване;

- Изготвяне на подзаконовни нормативни актове в съответствие с изискванията на ЗФВС;
- Изготвяне от БСФ на актуални моделни характеристики и тестове за прием и оценка на учениците от спортните училища;
- Актуализиране и оптимизиране на учебните програми по спортна подготовка за СУ;
- Актуализиране на единния разходен стандарт на ученик в спортно училище.

Действия за реализиране на оперативна цел 3:

Създаване на условия за ефективно взаимодействие на спортните училища със субектите в националната система за физическо възпитание и спорт(СК , БСФ) и висши училища, обучаващи спортни специалисти.

- Оптимизиране броя на спортовете за приемане на ученици по държавен план – прием в държавните и общински спортни училища;
- Създаване в СУ на центрове по водещи спортове с условия за развитие съвместно с БСФ;
- Осъществяване на контрол на учебно - тренировъчния процес чрез проследяване на планирането и отчитането на спортната подготовка, отразени в задължителната документация и създаване на механизъм за оценка на резултатите от учебно - тренировъчния и възпитателен процес с учениците спортисти;
- Организиране на работни срещи и съвещания с директорите и помощник - директорите на спортните училища по проблеми свързани с повишаване качеството на учебно-тренировъчния процес и оптимизиране на дейността им;
- Разработване на система от електронна база данни за оценка на резултатите от приемните изпити и учебно-тренировъчния процес с учениците спортисти на основата на критерии за качество и ефективност;
- Създаване на система за наблюдение, програмиране, анализ, оценка и контрол на дейностите, свързани с обучението на учениците спортисти в спортните училища;
- Въвеждане на оперативни и етапни отчети на учителите по спорт;
- Съдействие от БСФ при подбора на квалифицирани кадри за СУ, оказване на методическа помощ и създаване на условия за повишаване на тяхната квалификация;
- Регламентиране на отношенията между СУ и СК на договорни начала като договорите се актуализират ежегодно с цел обезпечаване на ефективен учебно – тренировъчен процес;
- Разработване от БСФ на дългосрочни програми за развитие на детско - юношеския спорт;
- Участие на БСФ при изготвяне на годишно, етапно и оперативно планиране и отчитане на учебно – тренировъчния процес;
- Създаване на условия от БСФ и спортните клубове за селекцията на млади таланти, резерв за спортните училища;
- Разширяване на професионалните контакти, проучване опита на водещи страни в съвременния детско-юношески спорт, внедряване на нови форми за организация на тренировъчния процес и усъвършенстване на

неговите средства, методи, натоварвания и начин на управление, в светлината на съвременните тенденции на развитие на спорта в света;

- Взаимодействие между СУ, БСФ и висшите училища, обучаващи спортни специалисти, с цел реализиране на подбора на бъдещи спортно педагогически кадри на базата на балансиран прием и съобразно нуждите от съответни специалисти.

- Подпомагане развитието на талантиви деца и юноши в областта на спорта обучаващи се в държавни спортни училища, чрез реализиране "Програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби в областта на спорта";

Действия за реализиране на оперативна цел 4:

Създаване на условия за научнообоснован подбор и проследяване на спортното развитие на учениците от спортните училища.

- Създаване на регионални центрове за научно приложна дейност.
- Координиране дейността на регионалните центрове за научно приложна дейност с тази на медицинските центрове по рехабилитация и спортна медицина.

- Извършване на оценка на кандидатите за СУ във връзка с генотипните фактори и даване на прогнози за бъдещо развитие под въздействие на тренировъчния процес по определен вид спорт.

- Извършване на соматотипни оценки на кандидатите за прием в СУ на база антропометрични признаци. Изследване на координационно - двигателните и психомоторните качества на всяко дете. Сравнителен анализ на показателите на кандидатите на база изискванията за съответния спорт за съответната възрастова група.

- Проследяване на антропометричните и морфофункционалните характеристики, динамиката в развитието на физическите качества на учениците и анализ на състоянието на специфичните за съответния спорт показатели в различните периоди на учебно – тренировъчния процес.

Действия за реализиране на оперативна цел 5:

Създаване на условия за професионална реализация на учениците от спортните училища

- Осъществяване на промени в нормативни документи с цел създаване на условия в спортните училища да се придобива трета степен на професионална квалификация по професии, свързани със спортната подготовка;

- Привличане на квалифицирани преподаватели за осъществяване на качествена професионална подготовка, което ще гарантира успешна реализация на пазара на труда след приключване на спортната кариера на учениците.

- Разработване на учебни програми за професионално образование и обучение за придобиване на професионална квалификация.

V. РЕСУРСНО ОСИГУРЯВАНЕ

1. Нормативна база:

- **Министерство на физическото възпитание и спорта** - Закон за физическото възпитание и спорта, Правилник за прилагане на закона за физическото възпитание и спорта, Устройствен правилник на Министерството на физическото възпитание и спорта, Наредба Н-1 от 08.02.2007г. за условията и реда за финансово подпомагане от ДАМС на спортни дейности, "Нормативи за минималния брой на учебно - тренировъчните групи и минималния брой спортисти в една група, с които трябва да работи един учител по вид спорт и равнища на подготовка за спортните училища"

- **Министерство на образованието, младежта и науката** - Закон за народната просвета, Закон за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план, Закон за професионалното образование и обучение, Правилник за прилагане на Закона за народната просвета, Наредба №2/ 24.08.2007г. за приемане на ученици в СУ, Наредба №7/29.12.2000г. за броя на групите и броя на учениците, Наредба №3/18.02.2008г. за нормите на преподавателска работа и определяне на числеността на персонала.

- **Министерство на здравеопазването** – Наредба №24 от 05.09.2006г. за здравните изисквания при изготвяне на седмичните разписания на учебните занятия, Наредба №8 от 18.03.2005г. за провеждане на задължителните начални, периодични и предсъстезателни медицински прегледи на лица упражняващи физическо възпитание и спорт.

2. Финансиране:

- Финансирането на спортните училища се реализира съгласно действащата нормативна уредба, в рамките на одобрените бюджети за съответната година на Министерството на физическото възпитание и спорта и общините, в съответствие със Закона за бюджета на Република България.

3. Кадри :

- Създаване на условия за привличане на млади спортни специалисти с мотивация за работа в СУ, със завършена степен на висше образование „бакалавър“ или „магистър“ ;

- Координация и взаимодействие между висшите училища обучаващи спортни специалисти и БСФ по отношение възможностите за следдипломна квалификация на учителите по спортна подготовка в СУ;

- Разработване на система от стимули за повишаване на мотивацията на спортно – педагогическите кадри в пряка зависимост от постигнатите спортни резултати от учениците.

4. Материално – техническо осигуряване :

- Анализ на състоянието и разширяване възможностите за финансиране със средства за ремонт и експлоатация на спортните обекти и съоръжения, които се ползват за спортната подготовка на учениците спортисти от държавните и общински СУ;

- Подобряване на координацията с областните и общинските администрации при предоставяне за ползване на спортни обекти и съоръжения за тренировките на учениците спортисти от СУ;

VII. ПРИНЦИПИ

- Законосъобразност
- Сътрудничество на национално и регионално ниво между държавна и местна власт и спортни организации
- Отвореност и достъпност
- Ресурсна осигуреност
- Измеримост
- Перспективност и устойчивост

VIII. ПАРТНЬОРИ

- Министерство на образованието, младежта и науката
- Министерство на здравеопазването
- Национална спортна академия „Васил Левски“
- Висши училища, обучаващи спортни специалисти
- Български спортни федерации (Спортни организации)
- Спортни клубове
- Общински администрации
- Институции и организации, имащи отношение към детско - юношеския спорт и спортната подготовка на учениците в СУ;

IX. МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ НА ЕФЕКТИВНОСТТА

За осъществяването на стратегическата цел е необходимо да се разработи система от критерии за мониторинг, контрол и оценка на ефективността на дейностите.